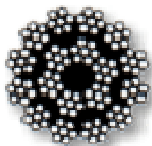
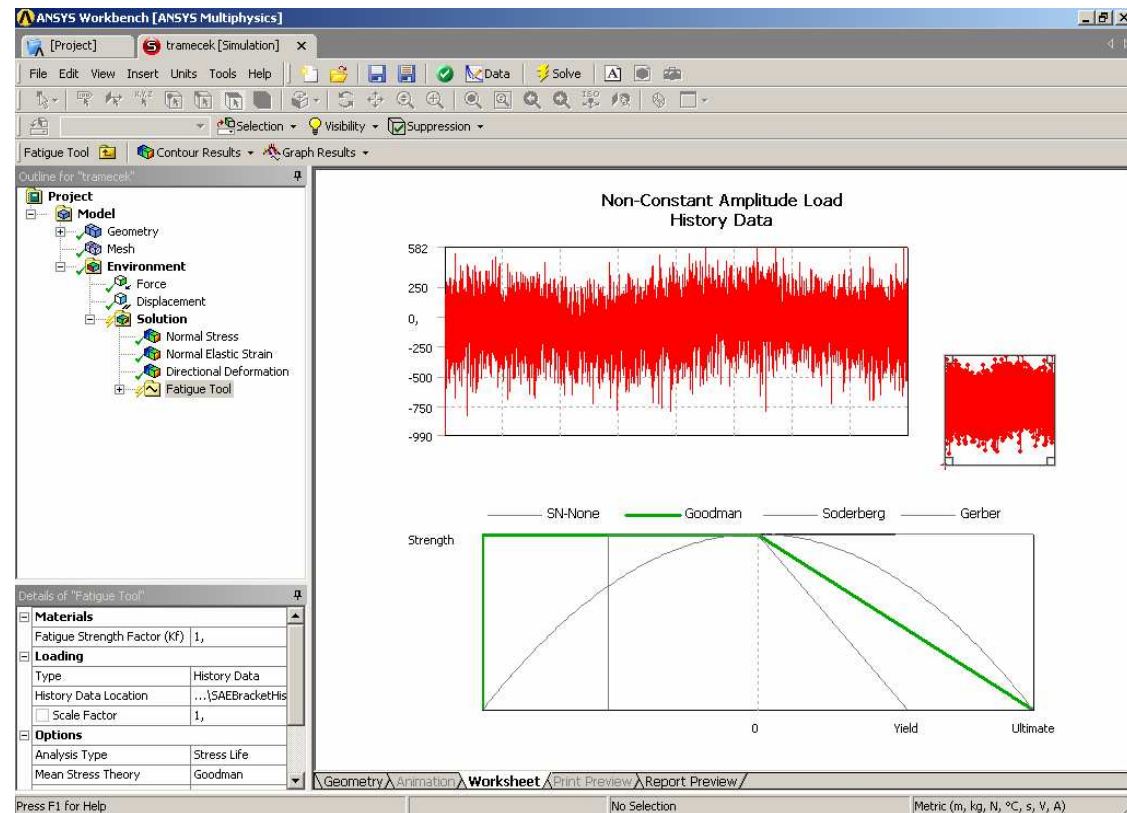

5. Únava materiálu – S-n přístup (Stress-life)

Příklad

Zadání: Vytvořte přibližný S-n diagram pro ocelovou tyč a vyjádřete její rovnici. Jakou životnost můžeme očekávat při zatížení souměrně střídavým cyklem o amplitudě 100 MPa?

Je dáno: Mez pevnosti $R_m = 600$ MPa, tyč má průřez čtverce o straně 150 mm a je vyrobena válcováním za tepla. Součást může pracovat až za teploty 500 °C. Zatížena bude střídaným ohybem.

Řešení:

$$\sigma_C = \sigma'_C \cdot C_{\text{velikost}} \cdot C_{\text{zatížení}} \cdot C_{\text{kval. pov.}} \cdot C_{\text{zprac. pov.}} \cdot C_{\text{teplota}} \cdot C_{\text{prostředí}} \cdot \dots$$

$$\sigma'_C \cong 0,5 \cdot R_m = 0,5 \cdot 600 = 300 \text{ MPa}$$

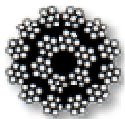
$$A_{95} = 0,05bh = 0,05 \cdot 150 \cdot 150 = 1125 \text{ mm}^2$$

$$d_{\text{ekviv}} = \sqrt{\frac{A_{95}}{0,0766}} = \sqrt{\frac{1125}{0,0766}} = 121,2 \text{ mm}$$

$$C_{\text{velikost}} = 1,189 d_{\text{ekviv}}^{-0,097}$$

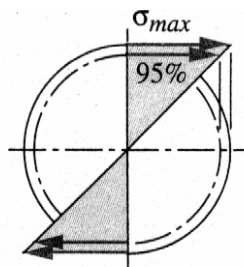
$$C_{\text{velikost}} = 1,189 (121,2)^{-0,097} = 0,747$$

$$C_{\text{zatížení}} = 1,0$$

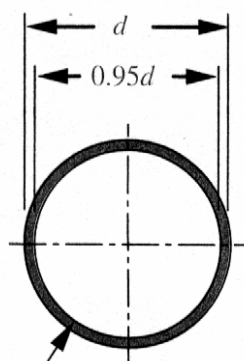

Příklad

Ekvivalentní průměr

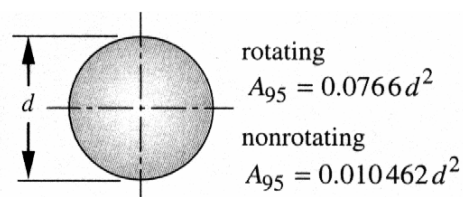

(a) Stress distribution

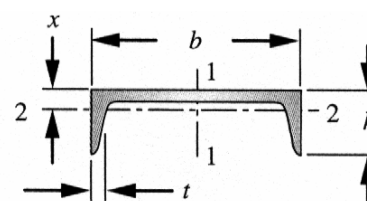

(b) Area above 95%
 $A_{95} = 0.0766d^2$

for $d \leq 0.3 \text{ in (8 mm)}$:	$C_{size} = 1$
for $0.3 \text{ in} < d \leq 10 \text{ in}$:	$C_{size} = 0.869d^{-0.097}$
for $8 \text{ mm} < d \leq 250 \text{ mm}$:	$C_{size} = 1.189d^{-0.097}$

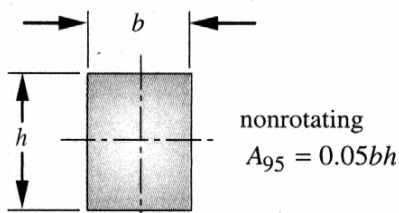

(a) Solid or hollow round

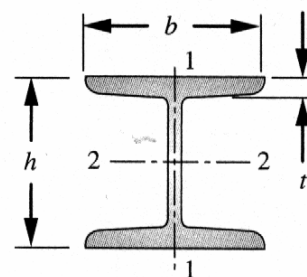

(b) Channel

nonrotating
 $A_{95_{1-1}} = 0.05bh$, $t > 0.025b$
 $A_{95_{2-2}} = 0.05bx + t(h-x)$

(c) Solid rectangular

(d) I beam

nonrotating
 $A_{95_{1-1}} = 0.10bt$
 $A_{95_{2-2}} = 0.05bh$, $t > 0.025b$

Příklad

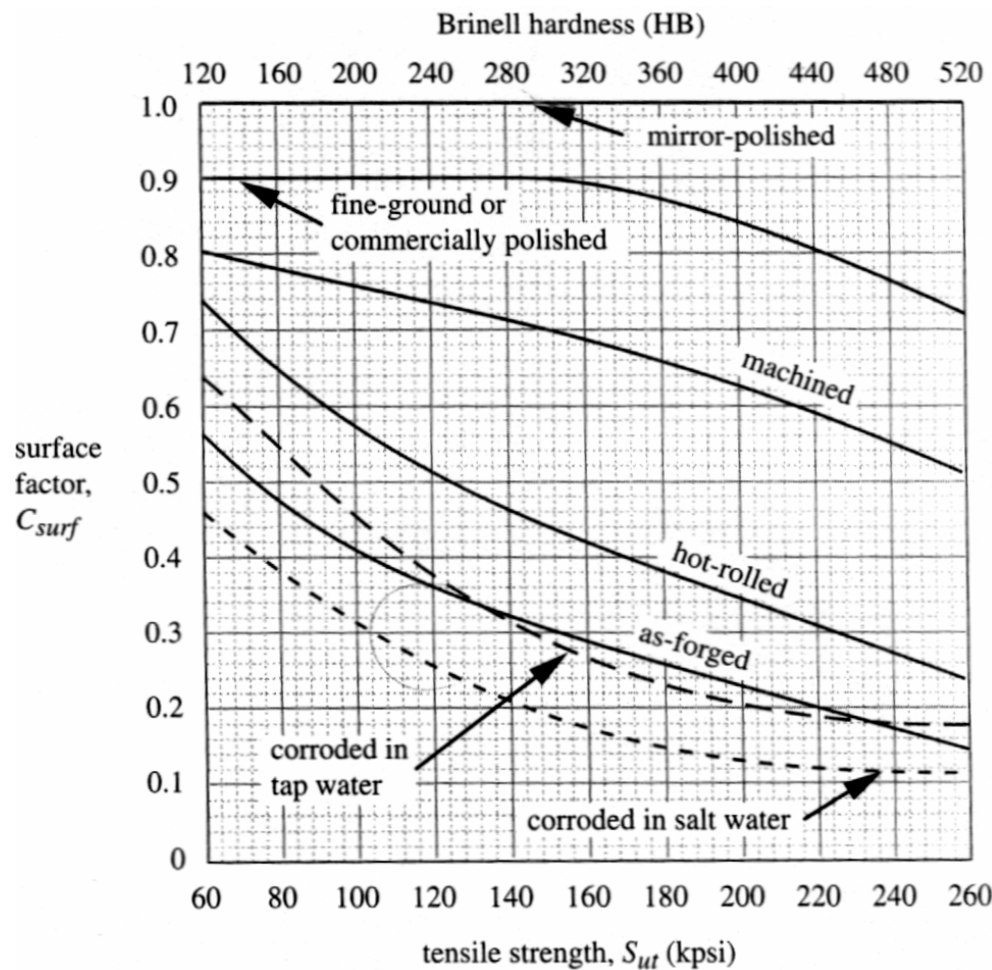

FIGURE 6-26

Surface Factors for Various Finishes on Steel (From Fig. 12.6, p. 234, R. C. Juvinall, *Stress, Strain, and Strength*. McGraw-Hill, New York, 1967, with permission)

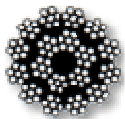
$$R_m = 600 / 6.895 = 87 \text{ kpsi}$$

$$C_{\text{kval. povrch}} = A \cdot R_m^b = 57,7 \cdot 600^{-0,718} = 0,584$$

Table 6-3 Coefficients for Surface-Factor Equation 6.7e

Source: Shigley and Mischke, *Mechanical Engineering Design*, 5th ed., McGraw-Hill, New York, 1989, p. 283 with permission

Surface Finish	For S_{ut} in MPa use		For S_{ut} in kpsi (not psi) use	
	A	b	A	b
Ground	1.58	-0.085	1.34	-0.085
Machined or cold-rolled	4.51	-0.265	2.7	-0.265
Hot-rolled	57.7	-0.718	14.4	-0.718
As-forged	272	-0.995	39.9	-0.995

Příklad

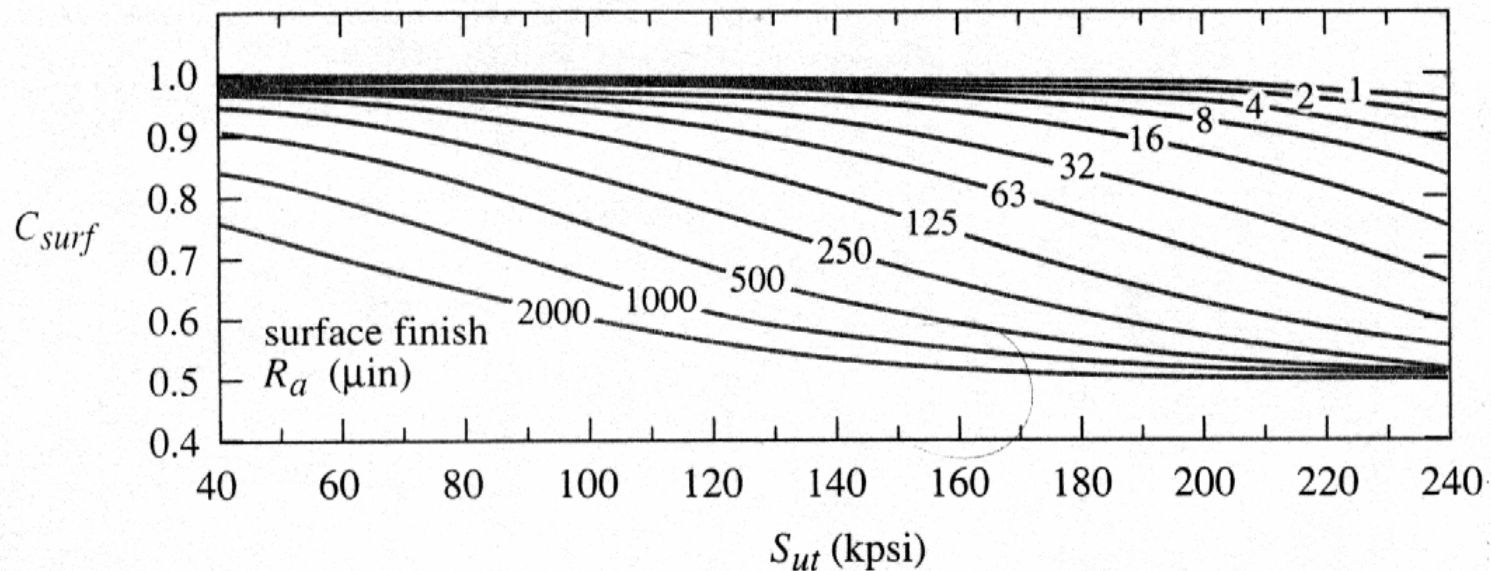

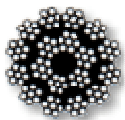
FIGURE 6-27

Surface Factor as a Function of Surface Roughness and Ultimate Tensile Strength (From R. C. Johnson, *Machine Design*, vol. 45, no. 11, 1967, p. 108, Penton Publishing, Cleveland, Ohio, with permission)

$$\text{pro } T \leq 450^\circ\text{C} \quad C_{teplota} = 1$$

$$\text{pro } 450^\circ\text{C} < T \leq 550^\circ\text{C} \quad C_{teplota} = 1 - 0,0058(T - 450)$$

$$C_{teplota} = 1 - 0,0058(550 - 450) = 0,71$$

Příklad

Mez únavy pro danou součást:

$$\sigma_c = 300 \cdot 1 \cdot 0,747 \cdot 0,584 \cdot 0,71 = 93 \text{ MPa}$$

Pokud uvážíme navíc spolehlivost, např. 99.9 %, dostaneme po korekci:

$$\sigma_c = 300 \cdot 1 \cdot 0,747 \cdot 0,584 \cdot 0,71 \cdot 0,753 = 70 \text{ MPa}$$

Pro konstrukci S-n diagramu budeme potřebovat hodnotu σ_{1000} :

$$\sigma_{1000} = 0,9 \cdot R_m = 0,9 \cdot 600 = 540 \text{ MPa}$$

$$b = \frac{1}{z} \log \left(\frac{\sigma_{1000}}{\sigma_c} \right) = -\frac{1}{3} \log \left(\frac{540}{70} \right) = -0,2958$$

$$z = \log n_1 - \log n_2 = \log(10^3) - \log(10^6) = -3$$

$$\log(C) = \log(\sigma_{1000}) - b \log(n_1)$$

$$\log(C) = \log(540) - (-0,2958) \cdot \log(1000)$$

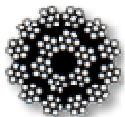
$$C = 4165,71 \quad 10^3 \leq n \leq 10^6$$

Spolehlivost

Table 6-4

Reliability Factors
for $S_d = 0.08 \mu$

Reliability %	C_{reliab}
50	1.000
90	0.897
99	0.814
99.9	0.753
99.99	0.702
99.999	0.659

Příklad

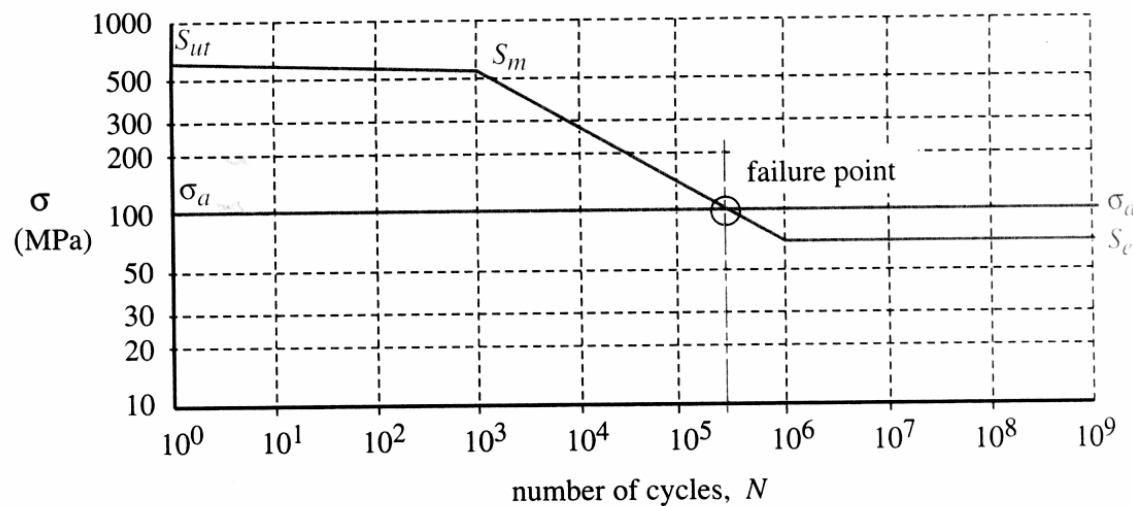

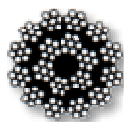
FIGURE 6-34

S-N Diagram and Alternating Stress Line Showing Failure Point for Example 6-1

$$\sigma_n = C \cdot n^b = 4165,71 n^{-0,2958} \text{ MPa}$$

$$100 = 4165,71 n^{-0,2958} \text{ MPa}$$

$$n = 10^{5,4763} = 30000 \text{ cyklů}$$

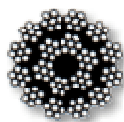

Mez únavy

Odhad meze únavy

z prezentace prof. M. Růžičky

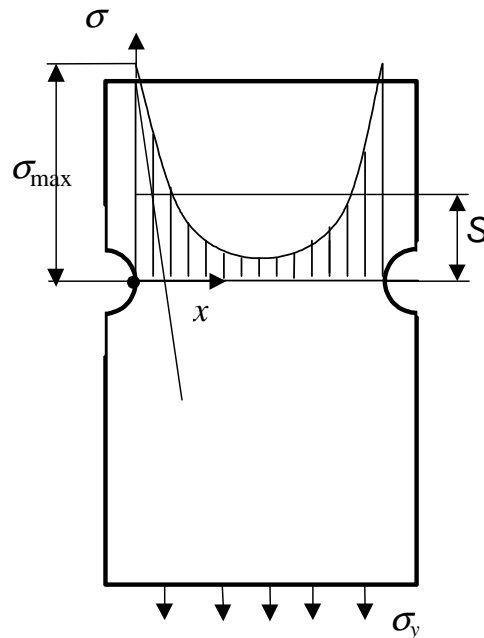
Vyhodnocovaná veličina	Vztah pro mez únavy při $R=-1$ (pravděpodobnost poruchy $P=50\%$) [MPa]	Koeficienty a podmínky platnosti	Autor
mez pevnosti R_m [MPa]	$\sigma_{-1}=0,432 \cdot R_m+2,2$ $\sigma_{-1}=0,46 \cdot R_m$ $\sigma_{-1}=\frac{1}{6} R_m+400$ $\tau_{-1}=0,27 \cdot R_m$ $\tau_{-1}=0,249 \cdot R_m+2,5$	konstrukční oceli oceli do $R_m=1400$ MPa oceli do $R_m=1200$ až 1800 MPa oceli $R_m \leq 1200$ konstrukční oceli	Buch Žukov Ponomarjev Žukov Buch
mez kluzu v tahu R_e a krutu τ_k [MPa]	$\sigma_{-1}=0,452 \cdot R_e+94$ $\sigma_{-1}=0,45 \cdot R_e+122$ $\tau_{-1}=0,448 \cdot \tau_k+52$	konstrukční oceli konstrukční oceli konstrukční oceli	Buch Žukov Buch
skutečná lomová pevnost σ_f [MPa]	$\sigma_{-1}=0,35 \cdot \sigma_f-10$ $\sigma_{-1}=0,315 \cdot \sigma_f-19$	konstrukční oceli konstrukční oceli	Žukov Mc-Adam
tvrdost HB [MPa]	$\sigma_{-1}=(0,128 \dots 0,156) \cdot HB$ $\sigma_{-1}=(0,168 \dots 0,222) \cdot HB$	uhlíkové oceli legované oceli	Grebenik Grebenik
meze R_m, R_e [MPa]	$\sigma_{-1}=0,285 \cdot (R_e + R_m)$	konstrukční oceli	Šapošnikov

Koncentrace napětí

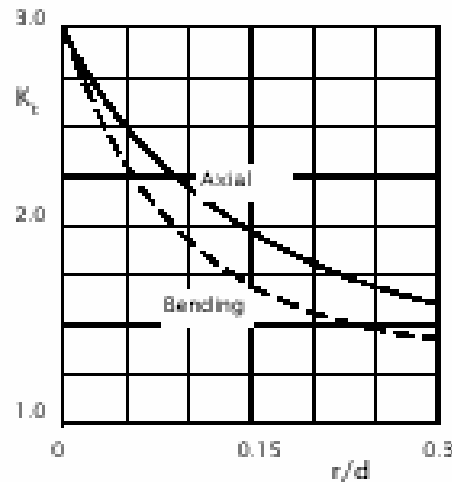
Vruby

Součinitel koncentrace napětí
(teoretický):

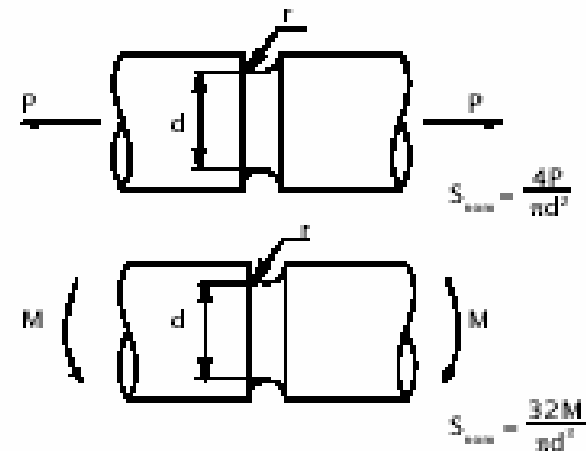
$$K_t = \frac{\sigma_{\max}}{S}$$

$$K_t \geq K_f$$

Součinitel vrubu:

$$K_f = \frac{\sigma_{C(\text{bez vrubu})}}{\sigma_{C(\text{s vrubem})}}$$

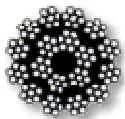

$$q = \frac{K_f - 1}{K_t - 1}$$

$q = 0$ pro $K_f = 1$ (není
vliv vrubu)

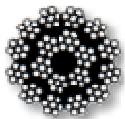
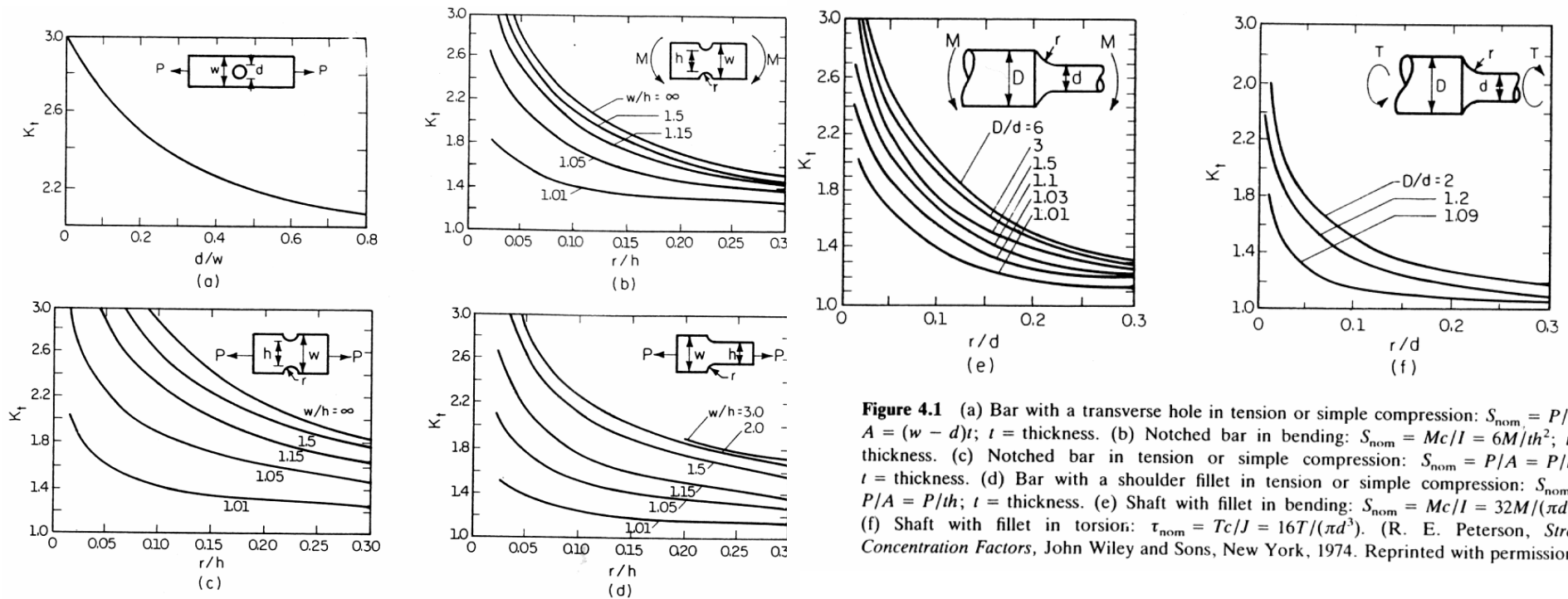
$q = 1$ pro teoreticky
nejvyšší hodnotu $K_f = K_t$

$$K_f = 1 + q(K_t - 1)$$

Koncentrace napětí

Součinitel koncentrace napětí (Peterson)

Koncentrace napětí

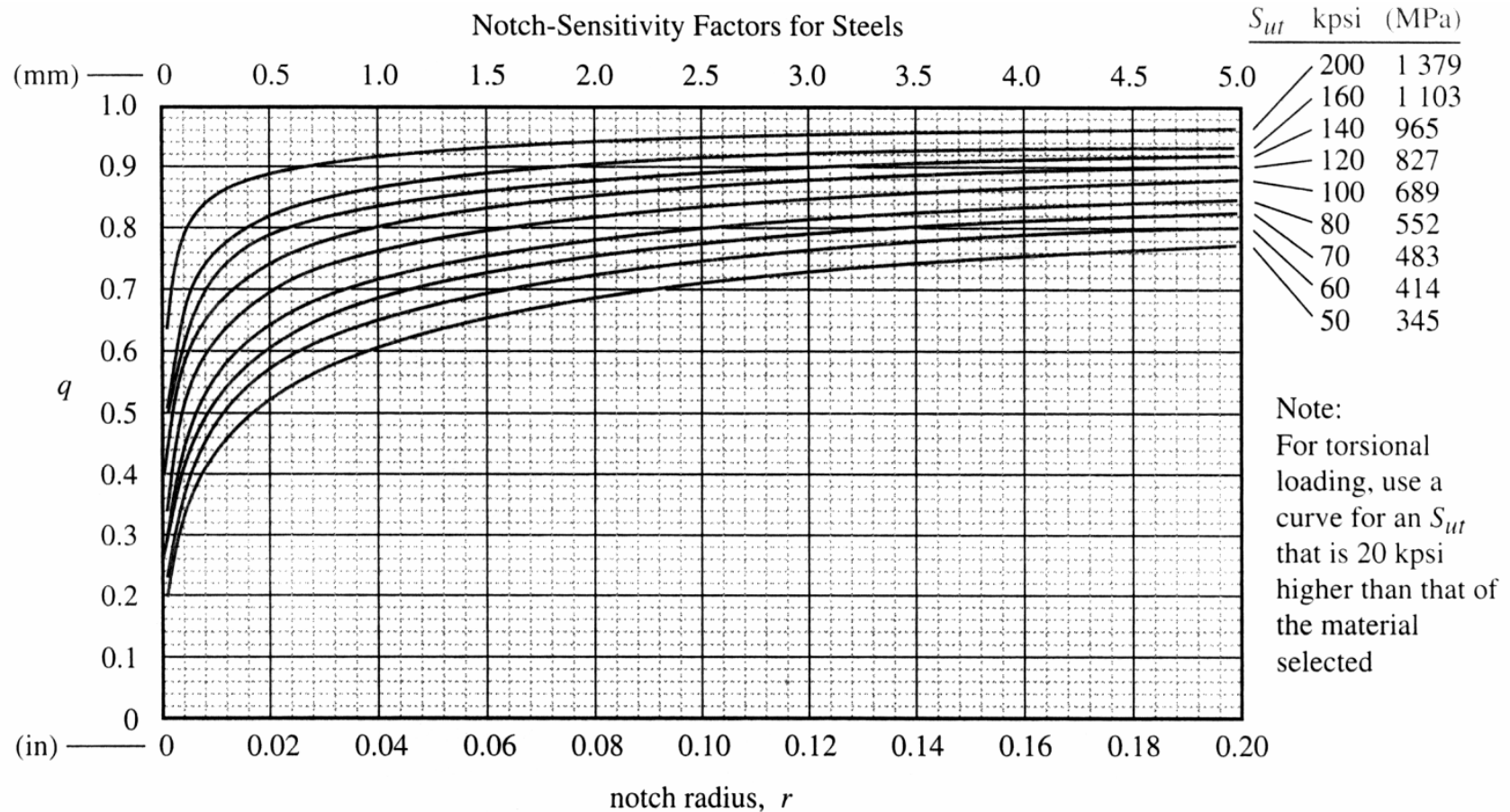
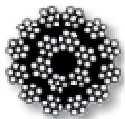

FIGURE 6-36 Part 1

Notch-Sensitivity Curves for Steels Calculated from Equation 6.13 Using Data from Figure 6-35 as Originally Proposed by R. E. Peterson in "Notch Sensitivity," Chapter 13 in *Metal Fatigue* by G. Sines and J. Waisman, McGraw-Hill, New York, 1959.

Koncentrace napětí

Peterson: $q = \frac{1}{\left(1 + \frac{a}{r}\right)}$

$$K_f = 1 + \frac{K_t - 1}{\left(1 + \frac{a}{r}\right)}$$

$$a = \left(\frac{300 \cdot 6,895 [MPa]}{R_m [MPa]} \right)^{1,8} \cdot 0,0254 \text{ mm}$$

Neuber: $q = \frac{1}{\left(1 + \sqrt{\frac{\rho}{r}}\right)}$

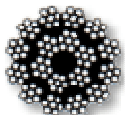
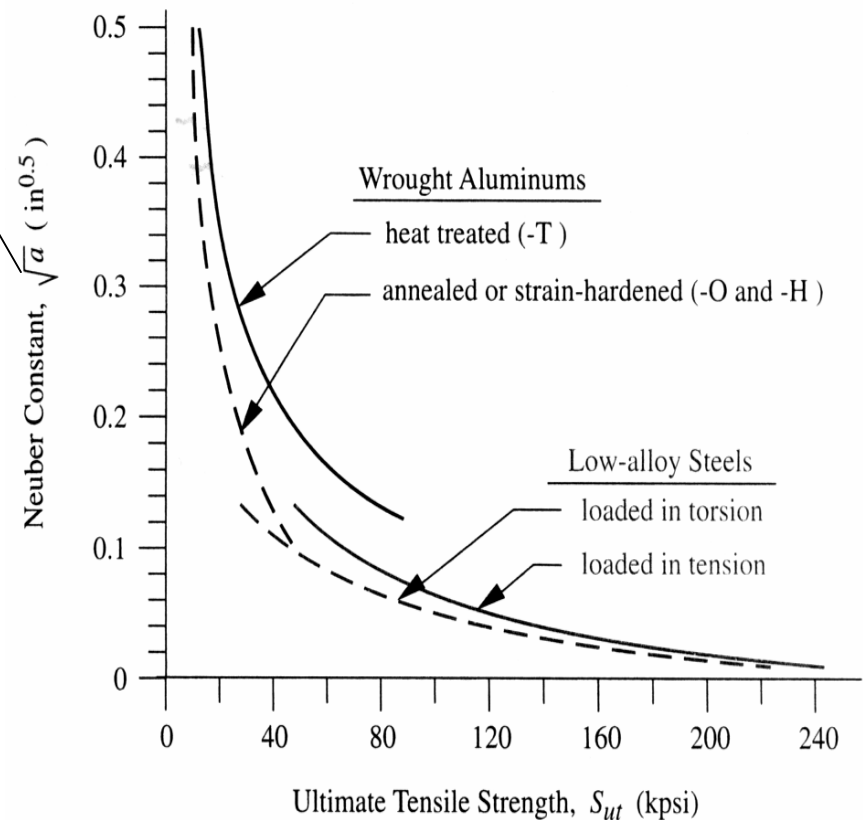
$$K_f = 1 + \frac{K_t - 1}{\left(1 + \sqrt{\frac{\rho}{r}}\right)}$$

Table 6-6
Neuber's Constant
for Steels

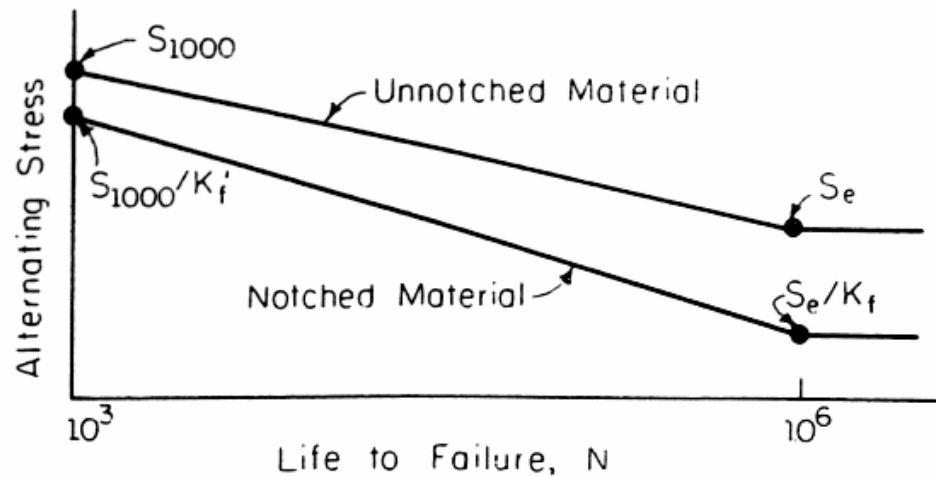
S_{ut} (ksi)	$\sqrt{a}$ (in ^{0.5})
50	0.130
55	0.118
60	0.108
70	0.093
80	0.080
90	0.070
100	0.062
110	0.055
120	0.049
130	0.044
140	0.039
160	0.031
180	0.024
200	0.018
220	0.013
240	0.009

Table 6-8
Neuber's Constant
for Hardened Aluminum

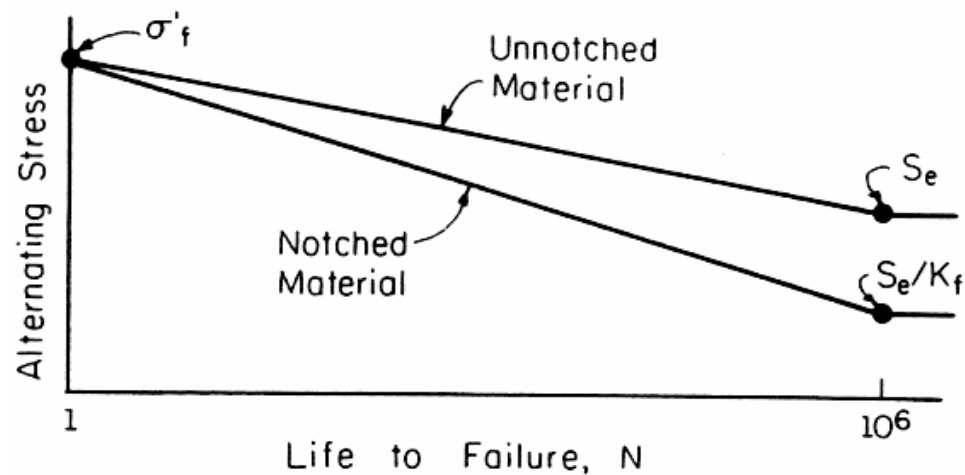
S_{ut} (kpsi)	$\sqrt{a}$ (in ^{0.5})
15	0.475
20	0.380
30	0.278
40	0.219
50	0.186
60	0.162
70	0.144
80	0.131
90	0.122

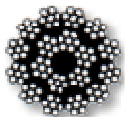
Koncentrace napětí

Figure 4.11 Modification of S - N curve for notched components: Juvinall approach.

Figure 4.12 Alternative modification of S - N curve for notched components.

Příklad

Ocelová tyč (zatížená axiálně tahem o $R = -1$) o šířce 25 mm a tloušťce 6 mm je opatřena dvěma proti sobě ležícími polokruhovými vruby o poloměru 2,5 mm. V místě vrubů je průřez zúžen na šířku 20 mm. Určete součinitel vrubu K_f . Mez pevnosti oceli je 786 MPa.

$$\frac{r}{h} = \frac{2,5}{20} = 0,125 \quad \frac{w}{h} = \frac{25}{20} = 1,25 \quad \Rightarrow \quad K_t = 2,42$$

$$a = \left(\frac{300 \cdot 6,895 [MPa]}{R_m [MPa]} \right)^{1,8} \cdot 0,0254 = \left(\frac{300 \cdot 6,895}{786} \right)^{1,8} \cdot 0,0254 = 0,145 \text{ mm}$$

$$q = \frac{1}{\left(1 + \frac{a}{r}\right)} = \frac{1}{\left(1 + \frac{0,145}{2,5}\right)} = 0,945$$

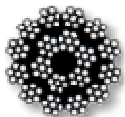
$$K_f = 1 + q(K_t - 1) = 1 + 0,945(2,42 - 1) = 2,34$$

Pokud odhadneme mez únavy součásti bez vrubu za pomoci vztahu:

$$\sigma_{C(\text{bez vrubu})} \approx 0,5R_m = 0,5 \cdot 786 = 393 \text{ MPa},$$

potom mez únavy součásti s uvedeným vrubem bude:

$$\sigma_{C(\text{s vrubem})} = \frac{\sigma_{C(\text{bez vrubu})}}{K_f} = \frac{393}{2,34} = 168 \text{ MPa}.$$

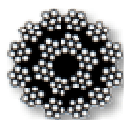
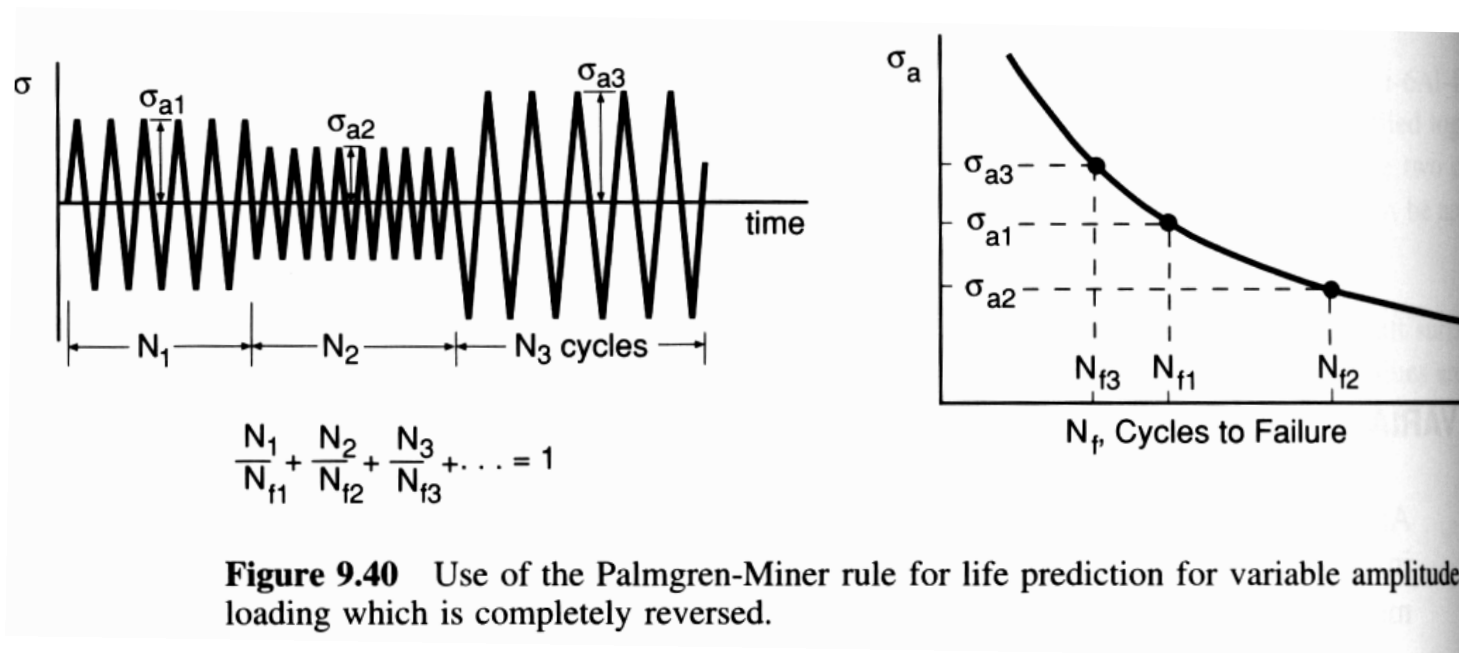

Kumulace poškození

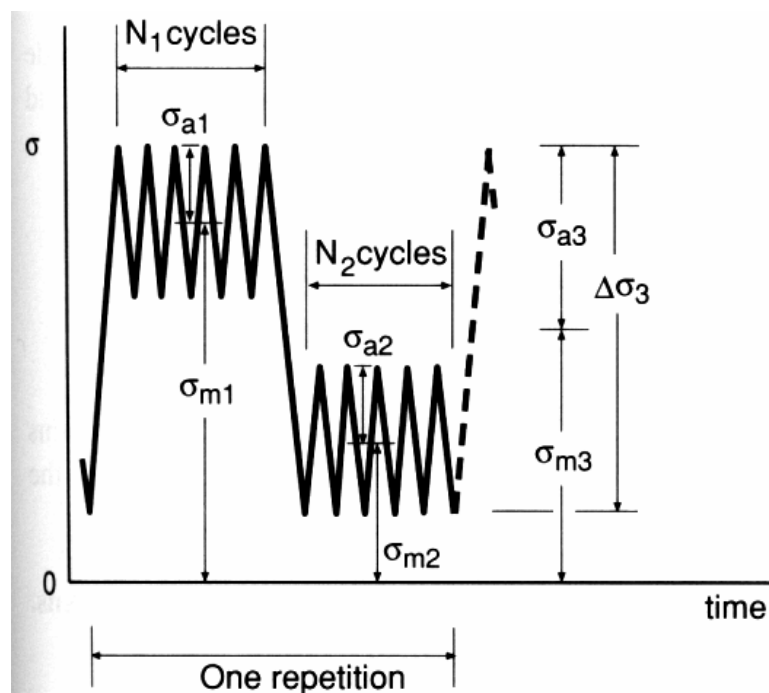
Palmgren-Minerova hypotéza

Pro 1 zátěžný blok:

$$\frac{N_1}{N_{f1}} + \frac{N_2}{N_{f2}} + \frac{N_3}{N_{f3}} + \dots = \sum \frac{N_j}{N_{fj}} = 1$$

Kumulace poškození

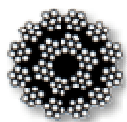
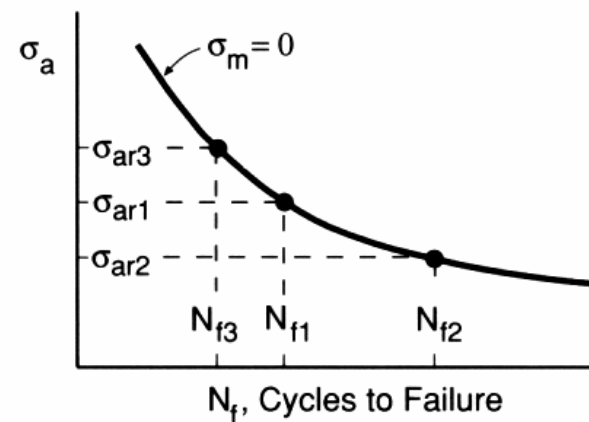
One repetition

jeden zátěžný blok

Pro B_f zátěžných bloků:

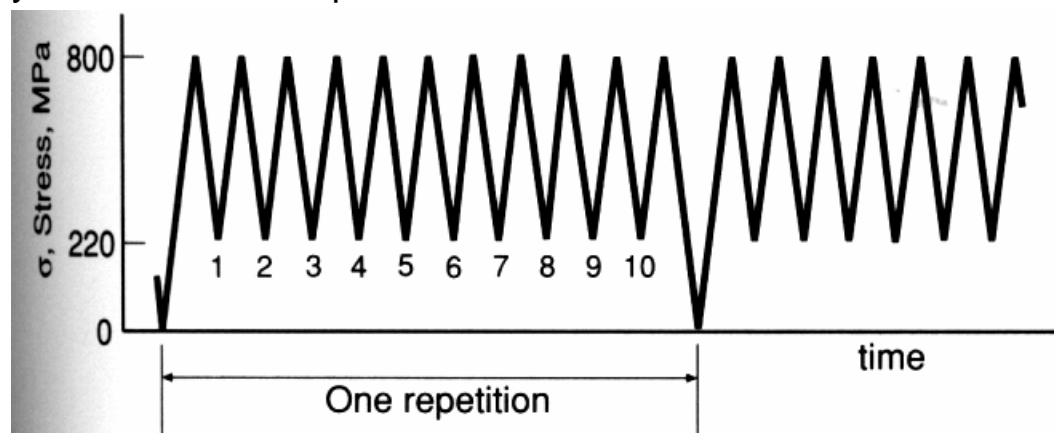
$$B_f \left[\sum \frac{N_j}{N_{fj}} \right]_{\text{one rep.}} = 1$$

$$B_f \left[\frac{N_1}{N_{f1}} + \frac{N_2}{N_{f2}} + \frac{1}{N_{f3}} \right] = 1$$

Příklad

Zkušební těleso z oceli bylo podrobeno opakovanému jednoosému zatěžování (viz obrázek). Určete počet zátěžných cyklů do únavového poškození tělesa.

j	N_j	$\sigma_{\min}$	$\sigma_{\max}$	σ_a	σ_m	N_{fj}
1	1	0	800	400	400	1.36×10^5
2	10	220	800	290	510	1.54×10^6

$$B_f = \frac{1}{\left[\sum \frac{N_j}{N_{fj}} \right]_{\text{one rep.}}} = \frac{1}{\frac{1}{1.36 \times 10^5} + \frac{10}{1.54 \times 10^6}} = 72,000 \text{ opakování}$$

Použitá literatura

- Bannantine, J.A., Comer, J.J., Handrock, J.L., Fundamentals of metal fatigue analysis, Prentice Hall, New Jersey, 1990
- Dowling, E. N., Mechanical behavior of materials, Simon & Schuster Comp., New Jersey, 1999
- Norton, R. L., Machine design *An integrated approach*, Pearson, New Jersey, 2006
- Růžička, M., Mezní stavy konstrukcí, PowerPointová prezentace, Ústav mechaniky FS ČVUT v Praze. (<http://mechanika.fsid.cvut.cz>)
- Růžička, M., Hanke, M., Rost, M., Dynamická pevnost a životnost, skripta FS ČVUT, 1989
- Kunz, J., Základy lomové mechaniky, skripta ČVUT, 1994
- Vlk, M., Mezní stavy a spolehlivost, skripta VUT, 1991
- Ondráček, E., Vrbka, J., Janíček, P., Mechanika těles pružnost a pevnost II, skripta VUT, 1991
- Janíček, P., Ondráček, E., Vrbka, J., Mechanika těles pružnost a pevnost I, skripta VUT, 1992

